

Голованьова Катерина Сергіївна
студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ЗА ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Із введенням воєнного стану в державі життя кожного, без сумніву, зазнало значних змін. У такі складні та небезпечні часи надзвичайно важливим залишається процес правового врегулювання діяльності країни. Одним із аспектів, який повинен постійно розвиватися та вдосконалюватися, є діяльність законодавця, покликана покращувати нормативно-правовий базис України. Звичайно, останнім часом кримінально-процесуальне законодавство зазнало змін, які стали відбитком умов сучасного життя. Беззаперечно, легальне закріплення всіх необхідних правових положень є позитивним у тому баченні, що дозволяє врегульовувати всі проблемні питання для сьогодення.

Варто зазначити, що із процесом запровадження Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК) відбулися значні зміни в кримінальному процесуальному праві загалом. Більшість питань, які викликали труднощі як під час теоретичного розгляду, так і під час застосування на практиці, стали певною мірою врегульовані чинним КПК. Проте, життя, зокрема і в правовому аспекті, не стоїть на місці та постійно переживає процес модернізації. На державному рівні все більш ґрунтовно закріплюється тенденція гуманізму та визнання життя людини найвищою цінністю. Насамперед, це можна побачити, проаналізувавши численні національні нормативно-правові акти, які приймаються з урахуванням стандартів міжнародного права.

За період дії воєнного стану в Україні кримінальне процесуальне законодавство не оминувало введення в дію нових положень. Так, в ч. 3 ст. 7 КПК тепер зазначено, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, з урахуванням визначених КПК особливостей. У даному випадку законодавець наголошує на важливості дотримання загальних засад кримінального провадження, які є здобутком завдяки взаємодії норм міжнародного та національного права. Передусім засади кримінального провадження покликанні врегульовувати правові аспекти здійснення кримінального прова-

дження та закріплювати визначальні принципи. Доповнена частина ст. 7 КПК передбачає уникнення ризиків порушення зазначених засад, тим самим погіршення правового становища людини.

Особливу увагу варто звернути на те, що нещодавніми змінами до КПК відповідно до Законів України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [1], «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» [2], та інших, КПК було доповнено новими статтями та утворено Розділ IX² «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом».

Слід зазначити, що такі новели потребують дослідження та обговорення, тож правові положення, закріплені в оновлених статтях КПК України, стали одними з ключових питань, винесених для розгляду під час проведення онлайн-конференції «Особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: матеріальний та процесуальний аспекти» за участю керівництва Касаційного Кримінального суду у складі Верховного Суду та голів, заступників голів, секретарів і суддів судових палат з розгляду кримінальних справ апеляційних судів. Зокрема, голова Касаційного Кримінального Суду Верховного Суду Станіслав Кравченко зазначив, що з перших днів повномасштабного російського вторгнення деякі території України опинилися під контролем загарбників та в зоні активних бойових дій. Але навіть в умовах воєнного стану, як передбачає Конституція України, суди повинні виконувати важливу функцію щодо здійснення правосуддя [3].

Також законодавцем запроваджено новий для КПК Розділ IX² «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом». Насамперед, внесення таких змін до КПК зумовлене тісною співпрацею національних правоохоронних органів та правосуддя із міжнародними. Зокрема, остання редакція згаданого Розділу врегульовує основні правові положення механізму взаємодії України із Міжнародним кримінальним судом. Так, ч. 2 та 3 ст. 618 КПК визначають коло повноважень національних державних органів у процесі співробітництва з Міжнародним кримінальним судом, а ч. 1 ст. 618 КПК закріплює: співробітництво з Міжнародним кримінальним судом під час розслідування та судового розгляду забезпечує Офіс

Генерального прокурора, а під час виконання вироків чи інших рішень Міжнародного кримінального суду, ухвалених за результатами розгляду справи, – Міністерство юстиції України.

Варто зазначити, що аналіз Розділу IX² КПК дає змогу говорити про детальне врегулювання взаємодії держави із Міжнародним кримінальним судом. Проте, через невелику кількість випадків практики застосування таких положень, зокрема і судової практики, виникають ситуації, які ускладнюють кримінальне провадження. Так, в ст. 625 КПК зазначається про тимчасову передачу особи до Міжнародного кримінального суду для проведення процесуальних дій, причому така передача можлива лише за наявності письмової згоди такої особи. У такому разі може виникнути проблема із зловживанням своїми процесуальними правами такої особи, або ж навпаки ймовірність перевищення меж повноважень уповноважених осіб стосовно тимчасової передачі для вчинення процесуальних дій. Звичайно, хочеться вірити у беззаперечне дотримання норм законодавства, але в реальному житті не завжди усе так досконало. Тож, аби уникнути порушення положень правових приписів, доцільно казати про необхідність розробки як теоретичних надбань, так правових роз'яснень компетентних органів.

Отже, процес вдосконалення норм законодавства завжди є невід'ємним аспектом правової діяльності будь-якої країни. Система права, яка базується на взаємодії двох її складових – матеріальної та процесуальної, покликана для створення найбільш сприятливих умов існування держави, де панує закон. Зокрема, дотримання основоположних засад кримінального провадження, навіть в умовах воєнного стану, є визначальним для забезпечення дотримання основних прав і свобод людини. Запровадження змін, які викликані дією воєнного стану, з одного боку, можна характеризувати як позитивне явище, адже законодавець спрямовує свою діяльність на задоволення потреб сьогодення. З іншого боку, будь-які зміни породжують складність у застосуванні нормативно-правових актів, через недостатність практики та в деяких випадках неоднозначного тлумачення положень. Тож, введенні в дію зміни КПК під час воєнного стану необхідно надалі аналізувати та вдосконалювати.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального

провадження в умовах воєнного стану» № 22-IX від 14 квітня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» № 2236-IX від 3 травня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text>

3. Здійснення кримінального провадження та воєнний стан: які виклики стоять перед судами України. *Верховний Суд. Офіційний сайт*. 20 травня 2022 року. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1276689/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мурзановська А. В.

Горбенко Анна Максимівна, Деревйова Вікторія Сергіївна
студентки 3-го курсу
факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ЯК ТИМЧАСОВОГО ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Запобіжний захід є різновидом кримінально-процесуального примусу, який спрямований на забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого, засудженого через певне обмеження їхніх особистих прав. З огляду на це кримінальне процесуальне затримання слід розглядати як тимчасовий запобіжний захід, зміст якого полягає у превентивному обмеженні свободи підозрюваного, обвинуваченого на певний період.

Згідно із кримінальним процесуальним законодавством, затримання може здійснюватися на підставі ухвали слідчого судді, суду, або ж без ухвали слідчого судді, суду. У свою чергу, останнє поділяється на законне затримання та затримання уповноваженою службовою особою. В даній же науковій роботі ми будемо досліджувати саме особливості затримання уповноваженою службовою особою у період воєнного стану.

З моменту вторгнення російської федерації на територію України, чинне кримінальне процесуальне законодавство, як і будь-яке інше законодавство, зазнало суттєвих змін. Так, задля здійснення дієвого кримінального провадження при теперішніх обставинах необхідно